

LA REPRESSIÓ FRANQUISTA AL PLA D'URGELL

per Francesc Rebolledo i Bonjoch

ARRIBEN ELS VENCEDORS

El juliol de 1938, els feixistes entraven a Catalunya. Pel sud, navarresos, italians i marroquins ocuparen Tarragona. A l'oest trencaren el front d'Urgell, i ocuparen les terres lleidatanes.

El dilluns, 9 de gener de 1939 van ocupar una vintena de poblacions de Lleida i Tarragona. Pobles com: la Guàrdia, el Tarròs, Tornabous, Barbens, Castellnou de Seana, Vilanova de Bellpuig, els Alamús, Bell-lloc, Torregrossa, Sidamon, Fondarella, el Palau d'Anglesola, Vila-sana, Golmés, Mollerussa, Miralcamp, Arbeca, Puiggròs, Prades i el monestir de Poblet.¹

L'ocupació va ser efectuada de vegades per soldats feixistes del mateix poble, com és el cas d'Arbeca. A Mollerussa l'ocupació va ser efectuada pels cossos de l'exèrcit d'Aragó, que el dia 28 sortiren de Balaguer, i les tropes que feia tres setmanes van iniciar l'ofensiva des del cap de pont de Serós. Ambdós exèrcits es van trobar a la carretera N-II. Sembla ser que hi havia una noia, probablement del poble, que dalt d'un vehicle blindat, guiava les tropes invasores.²

Dies abans de l'arribada dels feixistes, l'exèrcit republicà passà per Mollerussa, batent-se en retirada, i per endarrerir el pas de l'adversari, volaren els ponts de la sèquia del canal d'Urgell que envoltaven el poble, amb dinamita. Tot plegat fou inútil, la caiguda de Catalunya era irremeiable.³

---

1) Josep PERNAU. *Diari de la caiguda de Catalunya*. Edita Edicions B, 1989 , pàg. 107.

2) PERNAU. 1989, pàg. 108.

3) Tomàs BADIA. *Mollerussa, detalls per a una història*. Edita Parròquia de Mollerussa. Escola Gràfica Salesiana, 1976, pàg. 107.

L'exèrcit republicà s'anà retirant ordenament en direcció cap a França. A finals de febrer, l'exèrcit feixista havia ocupat totalment Catalunya, i el govern de la Generalitat estava a l'exili.

FRANQUISME

S'entén per Franquisme el període de la història contemporània d'Espanya i Catalunya caracteritzat per l'existència d'un sistema polític dictatorial, que va prendre el nom del cap, Francisco Franco Bahamonde, i que va durar de l'any 1939 fins al 1975. Com a resultat de la victòria a la Guerra Civil espanyola. Per tant, Franquisme s'identifica amb els sectors socials i ideològics vencedors de la guerra: oligarques, terratinents, grans industrials, grans financers, Església Catòlica i Exèrcit. En l'àmbit internacional el Franquisme va ser vinculat, els primers anys, a l'Alemanya Nazi i la Itàlia feixista, ja que havien ajudat a vèncer decisivament Franco.⁴

REPRESSIÓ FRANQUISTA

L'1 d'abril de 1939 va acabar oficialment la guerra, però no pas l'estat de guerra ni la violència repressiva. A partir d'aquells moments, els del bàndol republicà van ser executats, intimidats, controlats i paralyzats durant 40 anys. Al voltant de 50.000 persones, van ser executades entre 1939 i 1949. No s'hi compten els morts de fam o malaltia, a les presons franquistes.⁵ Val a dir també que aquesta repressió de postguerra es va fer d'una forma freda, metòdica i calculada, amb la finalitat de ser exemplaritzant, i amb voluntat selectiva per la vida del càstig pels actes o idees dels acusats, amb l'ajuda de còmplices, delators i denunciants.⁶

Jordi Oliva especifica el concepte de víctimes de la repressió franquista: morts per maltractaments i/o males condicions de vida a les presons, camps de concentració, batallons de treballadors, i sobretot com a conseqüència de les sentències per consells de guerra sumaríssims. També argumenta que molts dels que potencialment haurien pogut ser represaliats pel Franquisme, no ho van ser, perquè o havien mort al front, o havien fugit.⁷

La repressió no va ser transitòria, sinó permanent, i un element capital per la consolidació del nou règim.⁸

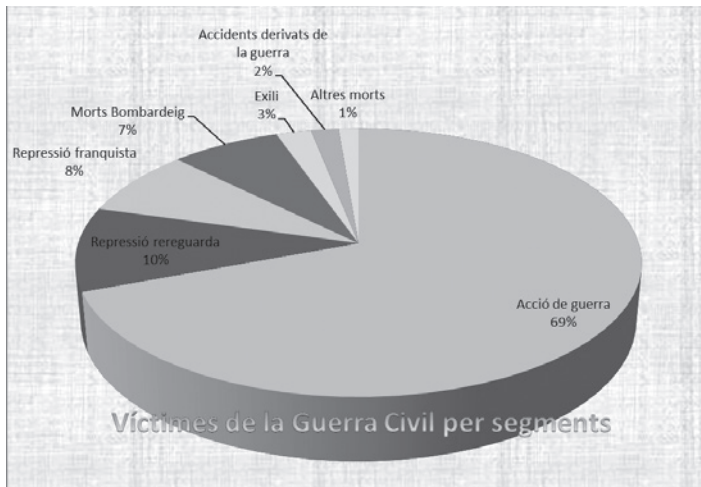
4) *Diccionari d'Història de Catalunya*, pàg. 482 i 483

5) Josep GELONCH. *Falange i poder. Lleida durant la dictadura franquista*. UdL. Facultat de Lletres. Departament de Història. Lleida 2012a, pàg. 45

6) Josep Maria SOLÉ i SABATÉ i Oriol DUEÑAS i ITURBE. *El Franquisme contra Esquerra. Els alcaldes i diputats afusellats d'Esquerra Republicana de Catalunya*. Edició corregida i ampliada (electrònica): setembre de 2013. Fundació Josep Irla, pàg. 51

7) Jordi OLIVA. "El cost humà de la Guerra al Pla d'Urgell (1936-1953). Anàlisi Quantitativa i comparativa". *Mascançà* núm. 5 (2014), pàg. 58

8) GELONCH. 2012a, pàg. 45

Gràfic comparatiu de les víctimes de la guerra civil espanyol amb les víctimes de la repressió franquista, per segments. Extret del treball de Joan oliva "El cost humà de la guerra civil al Pla d'Urgell (1936-1953)"

Jordi Oliva segmenta el tant per cent de morts a causa de la Guerra Civil, i situa en un 8% el percentatge de víctimes a causa de la repressió franquista, en comparació amb un 10,1% la repressió a la rereguarda, o en un 7,2% els morts per bombardeig.⁹

REPRESSIÓ DELS DRETS NACIONALS DE CATALUNYA

Un cop acabada la Guerra Civil, començà una duríssima repressió contra els partits d'esquerra, els nacionalistes catalans i els sindicats. Un decret publicat al setembre de 1939, anul·là totes les lleis aprovades pel Parlament català.

La persecució no es limità als organismes i institucions, sinó que tots els símbols del país (banderes, himnes, estàtues, folklores etc.) però sobretot l'idioma i cultura catalana, foren objecte d'una brutal prohibició i persecució per part del règim. El català estava prohibit en premsa escrita, ràdio i ensenyament, quedant reduït el seu ús a l'àmbit familiar i bandejat de qualsevol àmbit públic, sota severes penes.

Un exemple de prohibició a Mollerussa el tenim amb la empresa "Badia," elaboradora de vins, vinagres, aiguardents, begudes etc. Aquesta empresa tenia una beguda que duia per nom: "Camamilla d'Urgell" i a l'etiqueta l'acompanyava l'eslògan: "Excel·lent estomacal carminatiu destil·lat a base de..." Aquest nom havia estat registrat així abans de la Guerra Civil, però durant la Dictadura i la prohibició del català, l'empresa Badia va rebre un comunicat del Registre de la Propietat industrial, del 2 de desembre de 1941, comunicant que no es podia etiquetar en català, ni tan sols la denominació, sinó que s'havia de fer en castellà. Concretament deia "a la traducción de denominaciones extranjerias" i a partir d'aleshores es va haver d'etiquetar de la següent forma: "Excelente estomacal carminativo destilado

9) OLIVA, 2014. Pàg. 53

Fotografía en què es comunica que ja no es pot fer servir el terme "Camamilla d'Urgell" sinó "Camomila de Urgel" (Arxiu Agustí Badia (d.e.p.). Fotografia Francesc Rebolledo).

a base de Camomila de Urgel. Badia." És curiós que el Franquisme a part de prohibir el català, el menyspreava, ja que fa servir el terme "denominaciones extranjeras."¹⁰

CAMPS DE CONCENTRACIÓ FRANQUISTES. EL CAMP DE CONCENTRACIÓ DE MOLLERUSSA

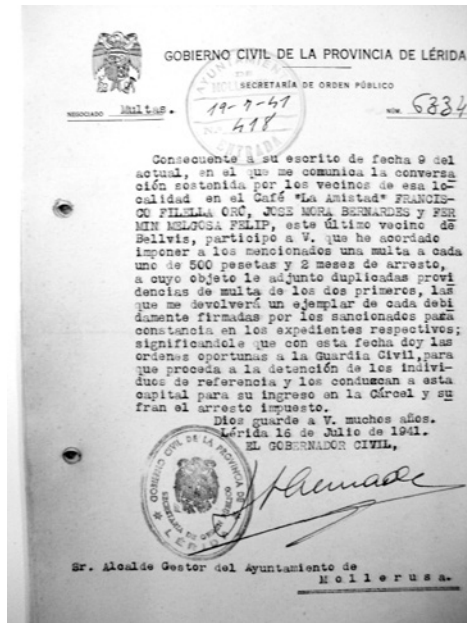
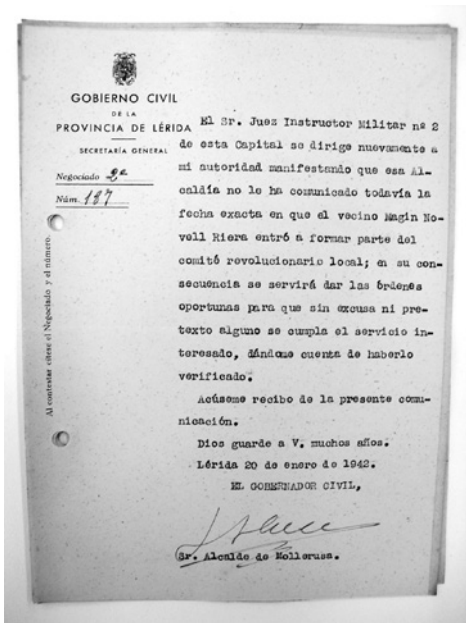
Durant la Guerra Civil, els camps de concentració eren espais de reclusió preventius i provisionals, on l'exèrcit feixista tancava tant les tropes que capturava després de cada batalla (presoners), com aquells individus que s'entregaven voluntàriament. Al camp havien de ser classificats sense cap formalisme, ni legal ni jurídic, en funció del seu origen polític, social etc i tots havien de ser classificats.¹¹

Posteriorment havien de ser adoctrinats en el principis de la "Nueva España", i havien de ser integrats en una xarxa de treballs forçosos, dels batallons de treballadors. Així es castigava extrajudicialment els presoners.¹²

10) Document del Registro de la propiedad industrial. Marcas. Certificado de Registro Arxiu Agustí Badia (d.e.p.)

11) Aram MONFORT. "Los campos de concentración franquistas y su funcionamiento en Cataluña", pàg. 152. Dins de *Hispania Revista Española de Historia*, volum. LXIX, núm. 231, enero-abril 2009. Edició digital

12) MONFORT, 2009, pàg. 152

Aquí tenim una altra carta del governador civil a l'alcalde de Mollerussa, interessant-se sobre les activitats polítiques, durant la República d'un ciutadà. Un altre exemple de repressió. (Arxiu Municipal de Mollerussa. Correspondència Govern Civil 1940-1947. 196)

Aquesta carta del governador civil informa d'una conversa haguda entre diferents persones a l'Amistat que acaba en multa i arrest. (Arxiu Municipal de Mollerussa. Correspondència Govern Civil 1940-1947. 196)

Els camps de concentració es van utilitzar com a complement extrapenitenciari i extrajudicial, d'unes presons que estaven col·lapsades, els jutjats militars estaven saturats, i molts van haver d'anar a parar als camps de concentració.¹³

Aram Monfort explica que amb l'arribada de l'exèrcit feixista a Catalunya, i com que es preveien captures massives, el 9 de febrer de 1939, el quarter general de Generalísimo va decretar l'obertura dels camps de concentració d'Igualada, Mollerussa, Cervera i Horta (Barcelona).¹⁴ Continua explicant que els camps citats tenien en comú que estaven en municipis per on passava la carretera que unia Barcelona i Madrid.¹⁵

Del camp de Mollerussa no hi ha molt informació: va començar a funcionar a principis de febrer, i el 15 d'abril la ICCP comptava una capacitat de 2.000 persones. La causa de la falta de documentació en els arxius es deu a la proximi-

13) MONFORT, 2009, pàg. 152
 14) MONFORT, 2009, pàg.166
 15) MONFORT, 2009, pàg.160

tat amb Lleida, i que va provocar, un cop buidat de presoners que les autoritats franquistes van decidir clausurar-lo, sense acceptar encartats.¹⁶

CANVI DE NOM DELS CARRERS REPUBLICANS

La dictadura franquista va imposar una dura espanyolització en tots els aspectes de la vida oficial i diària. Òbviament, això s'havia de reflectir en el nom dels carrers. Era una forma més de demostrar qui havia guanyat la guerra i qui manava, al mateix temps que s'esborrava qualsevol petjada de democràcia, de l'estatut català i la catalanitat.¹⁷

El canvi tenia dues formes, primer es castellanitzaven els noms. i després es canvia el nom, segons quin era el primer. Per exemple a Mollerussa: el carrer que durant la II República es deia Francesc Macià es va passar a dir "Generalísimo". El cas de simple castellanització seria el carrer que durant la República es deia Ferran Puig (antic responsable de la societat Canal d'Urgell) i es va passar a dir Fernando Puig. La plaça Àngel Guimerà (personatge anterior a la República) passa a dir-se plaça San Jaime. Els casos de noms històrics com el de Vilaclosa, no canviava, continuava sent Vilaclosa.

La castellanització de la toponímia urbana i dels noms dels carrers tenia com a objectiu eliminar qualsevol referència o vestigi de catalanitat.¹⁸

Canvi de noms de vies públiques a Mollerussa¹⁹

<u>II República</u>	<u>Dictadura</u>
<i>Pl. República</i>	Pl. España
<i>Pl. Església</i>	Pl. Mártires
<i>Pl. Mancomunitat</i>	Pl. José Antonio
<i>B. Durruti</i>	Ferrer y Busquets
<i>Ignasi Iglésias</i>	J. Verdaguer
<i>Salmerón</i>	La Cruz
<i>Pi i Margall</i>	Navarra
<i>Fermí Galán</i>	Palau
<i>M. Piñol</i>	Carmen
<i>Francesc Macià</i>	Generalísimo
<i>Pl. Àngel Guimerà</i>	Pl. San Jaime
<i>Pl. Bàscula</i>	Pl Victòria

16) MONFORT, 2009, pàg.166

17)Extret de l'enllaç: <http://www.memoria.cat/franquisme/content/la-substitucio-dels-noms-d...>

18)"Franquisme i catalanisme cultural"- *Sapiens.cat*. Extret de l'enllaç <http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2011/05/16/franquisme-i-catala...>

19) Joan YEGUAS. *Mollerussa*. Edicions Cossetània, 2002, pàg. 30

Nou de Belianes . . . . . General Mola
Escoles . . . . . Tercio Montserrat
Raval Molí . . . . . Arrabal Molino

Canvi noms vies públiques de Golmés²⁰

<u>II República</u>	<u>Dictadura</u>
<i>Avingua de Galan i Garcia</i>	Calle Arrabal
<i>Avinguda Francesc Macià</i>	Calle Carretera
<i>Carrer 14 d'Abril</i>	Calle Matadero
<i>Carrer Cardenal</i>	Calle Cardenal
<i>Carrer de Pau Iglésias</i>	Travesía Mota
<i>Carrer Democràcia</i>	Calle Democracia
<i>Carrer Llibertat</i>	Calle Libertad
<i>Carrer Nou</i>	Calle Nueva
<i>Carrer Rafael de Casanova</i>	Calle Solanes
<i>Plaça de la República</i>	Plaza Mayor
<i>Plaça Pi i Margall</i>	Plaza Arrabal

Canvi noms vies públiques a Barbens²¹

<u>II República</u>	<u>Dictadura</u>
<i>Raval d'Ivars</i>	Avenida José Antonio
<i>Pl. Font</i>	Plaza José Antonio
<i>Camí de Castellnou</i>	Travesía José Antonio
<i>Raval de Tàrrega</i>	Plaza Generalísimo
<i>C/ Afores</i>	Calle General Mola
<i>Raval de Bellpuig</i>	Calle General Queipo del Llano
<i>C/ Nou</i>	Calle General Moscardó
<i>Crtera. Tornabous</i>	Carretera Tornabous Calle Médico

Canvi noms vies públiques Bellvís²²

<u>II República</u>	<u>Dictadura</u>
	C/ Calvo Sotelo
	C/ General Sanjurjo

20) Informació proporcionada per J.Mª Palau de Golmés

21) Extret de <http://www.espaisdememoria.udl.cat/>

22) Extret de <http://www.espaisdememoria.udl.cat/>

C/ José Antonio
 C/ Alfonso XIII
 P/ Caudillo
 P/ General Goded
 P/ General Mola
 C/ Lina Odena . . . . . C/ Domingo Cardenal
 C/ Ramon Felip
 C/ Camarín
 Plaça Brigades Internacionals (3nov38)
 Plaça Bonaventura Durruti
 Av. Joaquín Maurín

Canvi noms de carrers a Linyola²³

<u>II República</u>	<u>Franquisme</u>
Carrer Bonaventura Durruti .	Avenida del Caudillo
Plaça Francesc Ascano	Plaza Iglesia
Carrer Prat de la Riba . .	Calle 8 de enero de 1939
Carrer La Llibertat	Calle Libertad
Carrer de Ronda.	Calle de Ronda
Plaça Planell	Plaza Diputación
Carrer Felip Rodés.	Calle Felip Rodés

Canvi noms vies públiques del Poal²⁴

<u>II República</u>	<u>Franquisme</u>
Plaça Lluís Companys	Plaza Felip Rodés
Rambla 1 de Maig	Rambla 8 de Mayo
Carrer Prat de la Riba	C/ Prat de la Riba
Carrer Galán i García Hernández . . .	Calle Diputación
Carrer 16 de febrer.	?
Avinguda 14 d'Abril	Avenida Generalísimo
Carrer 19 de juliol	Calle Mayor
Carrer d'en Durruti	?

23) Extret de <http://www.espaisdememoria.udl.cat/>
 24) Extret de <http://www.espaisdememoria.udl.cat/>

Canvi de noms vies públiques a Ivars d'Urgell²⁵

<u>II República</u>	<u>Franquisme</u>
Plaça de la República	Plaça Dr Segarra
Passeig Francesc Macià	Paseo del Caudillo
Plaça Fermí Galán	Plaza obispo Coll
Carrer Centre.	Avenida del Generalísimo
C/ Joaquín Maurín.	José Antonio Primo de Riveera

Canvi de nom vies públiques a Vilanova de Bellpuig²⁶

<u>II República</u>	<u>Franquisme</u>
Plaça Constitució	Plaza Nacional
Carrer Bellpuig	Calle Generalísimo
Carrer “Magriñà”	Calle General Mola
Carrer Major	Calle José Gasol Massot
Carrer Vila-closa	Calle D. Belduino de Sangenis Bertran

REPRESSIÓ DELS DRETS HUMANS BÀSICS

Els drets fonamentals de la persona també foren trepitjats. Entre 1938 i 1953, els consells de guerra van fer afusellar 3.800 persones a Catalunya. Generalment eren afiliats de segon ordre i poc coneguts, que no s'havien exiliat com havien fet d'altres. Entre aquestes víctimes de la repressió franquista, predominaven els afiliats a ERC, CNT, i a la Unió de Rabassaires.²⁷ Hi hagueren multituds d'execucions sumàries. A Mollerussa, en una població de 3.319 habitants, hi arribaren a haver 92 empresonats, que representava un 11% de la població.²⁸

El règim franquista promulgà una llei anomenada “*aplicació de la llei de responsabilitats polítiques*,” era causa de responsabilitat política haver estat, o ser condemnat per la jurisdicció militar per delictes de rebel·lió, adhesió, auxili, provocació, inducció o excitació a la mateixa. Als condemnats per aquests motius, se'ls empresonava i se'ls expropiava els béns més necessaris.²⁹

Tenim el cas que a Mollerussa, d'una població de 3.319 habitants hi hagueren 92 presos, 14 eren per motius de responsabilitats polítiques, i els 14 no van anar a raure a la presó.³⁰

25) Extret de <http://www.espaisdememoria.udl.cat/>

26) Extret de <http://www.espaisdememoria.udl.cat/>

27) Albert BALCELLS. *Història del nacionalisme català. Dels orígens al nostre temps*, pàg. 155

28) Mercè BARALLAT. *La repressió a la postguerra civil a Lleida*. Biblioteca abat Oliba. Publicacions de l'abadia de Montserrat, 1991, pàg. 205

29) BARALLAT, 1991, pàg. 350

30) BARALLAT, 1991, pàg. 351

Els dipòsits municipals eren tristament famosos, perquè no tenien condicions higièniques ni sanitàries. Els presos només tenien un mica de palla per jeure-hi, i si les famílies els portaven menjar, mantes i sempre que els vigilants ho permetessin,³¹ fins i tot arribaren a allotjar molt gent.

REPRESSIÓ CONTRA LES IDEES POLÍTQUES

El mes de juny de 1941, a la Societat Cultural i Recreativa l'Amistat, hi hagué una discussió entre diferents membres d'aquesta, sobre qui seria el vencedor de la segona Guerra Mundial. Els partidaris de les potències aliades, foren sancionats amb dos mesos d'arrest i 500 pts. de multa. L'excusa de les autoritats franquistes, era que feien apologia del comunisme.³²

La Llei de Responsabilitats polítiques de 1939, permetia jutjar, la responsabilitat política de les persones, tant jurídiques com físiques, des de primers d'octubre de 1934, i abans del 18 de juliol de 1936, a aquelles persones opositores a l'aixecament nacional, per actiu o per passiu.³³

Quedaven molt clares les circumstàncies eximents, atenuants i agreujants per als inculpats: eximent als menors de catorze anys, i els que havien prestat servei extraordinari al Movimiento o a l'exèrcit franquista. Circumstàncies atenuants eren tenir menys de divuit anys, haver estat ferit "*en defensa de España*", haver-se allistat voluntàriament a l'exèrcit, o haver perdut un fill o el pare, lluitant en el bàndol nacional. Circumstàncies agreujants eren: l'alta consideració social, cultural o política de l'encausat, i pertànyer als graus més alts de la maçoneria.³⁴

Citat i presentat el presumpte responsable, se li llegien els càrrecs de la denúncia perquè els contestés, i exercís la defensa, i se'l prevenia sobre la prohibició d'absentar-se del lloc de residència, sense permís del jutge; havia de presentar una relació jurada de béns, dels quals no podria disposar a partir d'aquell moment, els casats havien de mencionar els béns del cònjuge respectiu.

L'exili dels republicans

Al final de la Guerra Civil, unes 440.000 persones, compromeses políticament de diferents formes amb la República, van haver de fugir de l'estat espanyol, per por de la repressió franquista. Els exiliats van arribar fins a França, creuant els Pirineus o cap al nord d'Àfrica, a Algèria i al Marroc, mitjançant alguns ports mediterranis. D'altres, van anar a Amèrica Llatina. Els que van triar anar a França, van acabar, majoritàriament, sent internats en els camps de refugiats francesos³⁵.

---

31) BARALLAT, 1191, pàg. 140

32) BARALLAT, 1191, pàg. 185.

33) CONXITA MIR, FABIÀ CORRETGE, JOAN SAGUÉS *Repressió econòmica i franquisme. L'actuació del tribunal de responsabilitats polítiques a la província de Lleida*. Edita Abadia de Montserrat, 1997, pàg. 68

34) MIR, CORRETGE, SAGUÉS, 1197, pàg. 69

35) "L'oposició al franquisme des de l'exili". *Sapiens.cat* extret de l'enllaç: <http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa>

ALGUNS CASOS D'EXILIATS DEL PLA D'URGELL

Jordi Oliva explica que les morts a l'exili, totes són en camps de concentració i extermini nazis a Alemanya i Àustria. La població amb la taxa més alta del Pla d'Urgell és Torregrossa; pel que fa a anys, el 1941 és del de major nombre de refugiats morts

Moltes persones del Pla d'Urgell van haver d'exiliar-se per por a represàlies. És el cas de Miquel Curcó i Rubió,³⁶ fill de Torregrossa, que havia estat secretari general de la Federació Catalana de Treballadors de la Terra de l'UGT, i membre del Comitè Central del PSUC el 1937. Des de 1939 es va exiliar a Mèxic, on va morir el 1966.³⁷

El 1953 van ser enxampats a Madrid membres del PSOE i la UGT. Vicenç Ximénez va decidir traslladar-se als afores del seu poble, Bellvís, en un intent de restar a salvaguarda de la persecució. Ximénez hi viurà fins el 1963.³⁸

Llista de represaliats pel Franquisme al Pla d'Urgell municipi a municipi:

• BARBENS³⁹

Badia Serret, Ramon	Guasch Tico, José	Roca Vidal, Antonio
Balsells Canosa, Federico	Jaques Piñol, Javier	Selles Sistero, Jaime
Balsells Figuerola, Isidro	Llovera Gasol, Felipe	Sistero Balasch, Ramon
Benet Solsona, Andrés	Martí Gatnau, Pedro	Solà Giribert, Alberto
Benet Teixidó, Jaime	Minguell Oromí, Jaume	Solé García, Ramón
Bernaus Padulles, Mariano	Minguet Minguell, Ramón	Solé Solsona, Jaime
Camps Fontova, Miquel	Miró Rabasa, José	Solsona Valls, Amadeo
Carnicé Teixidó, Ramon.	Monclús Vilagrassa, Juan	Solsona Valls, Salvador
Casells Valls, José	Muntané Rosell, Teodoro	Solsona Vallverdú, José
Castells Castells, Pedro	Oromí Rubia, Bautista	Tico Gené, Ramón
Figuerola Font, Miquel	Perejuan Benet, José	Torrescasana Sarri, Pedro
Fonta Flor, Felip	Pla Cortadella, Jaime	Toset Garriga, José
Garriga Teixidó, Casimiro	Pla Sambola, Pedro	Tugues Bernat, Jaime
Garriga Tico, Juan	Pla Valentines, José	Valls Marsiñach, Ramón
Garriga Traveria, Gil	Pradera Farràs, Teresa	Vendrell Ibos, Andrés
Gilabert Simó, José	Prats Sierra, Juan	Verdaguer Jové, Jaime
Grañó Alsina, Juan	Ribó Tapia, Gabriel	Vidal Cistero, José
Guasch Caselles, Andrés	Riera Sisteró, José	Viladot Ibos, Juan

36) Ignoro si el lloc de Miquel Curcó era al Pla d'Urgell o residia en un altre lloc, abans del seu exili. Nota de l'autor.
37) Antonieta JARNE MÓDOL. *Estratègies de contestació a la Lleida franquista (1939-1977)*. Servei de publicacions Universitat de Lleida, pàg. 41. TESITEX, S.L. Salamanca

38) JARNE, *Estratègies...*, pàg. 49

39) Conxita MIR, Albert Rafael COSTS, i Gabriel Ramon MOLINS, *Tenien nom. Víctimes de la repressió franquista a les terres de Lleida (1938-1963)*. Pagès editors, 2017, pàg. 762

• **BELL-LLOC D'URGELL**⁴⁰

Arnau Huguet, Juan	Codina Piulats, Ramón	Rué martorell, Ramón
Bardají Fuster, María Teresa	Cunillera Aloy, Eduardo	Simó Sabaté, Juan
Baró Pena, José	Escribá Olivé, Francisco	Simón, José
Bastillo, Luis	Fernández Peyri, José	Sobrevalls Escribà, Francesc
Batlle Bernils, Francesc	Fernández Rodríguez, Ge- rónimo	Sobreballs Torres, Jaime
Batlle Bernils, Ramon	Folguera Abad, Jaime	Solsona Codina, Ramón
Beà Puig, Josep	Llanes Martí, José	Solsona Estopa, Ramón
Bellet Queralt, Ramon	Masana Gelocnch, Juan	Solsona Not, Miguel
Bellmunt Roma, Pedro	Mor Xammar, José	Solsona Solé, Ramón
Bellmunt Roure, Pere	Oncins Esteban, Santiago	Soriano Safon, Santiago
Berengué Minguet, Antonio	Parcerisa Balaña, Jaime	Suau Serrat, Josefa
Beya Farran, Modest	Pou balaña, Ramón	Tarda Solé, Delfin
Beya Puig, José	Prats Trullols, Genis	Tarda Solé, Jaime
Bosch Beà, Ramón	Queralt Escuer, Enrique	Torres Fàbregas, Màrius
Bote Vilalta, Mauricio	Querol Escuer, Enrique	Valls Torrent, Jaime
Cabus Mota, Guermesindo	Roca Mitjans, Buenaventura	Zenoz Elías, Francisca
Castellví Melet, Rafael		

• **BELLVÍS**⁴¹

Adrià, Pere	Cava Duch, Cándido	Felipe Reñé, Francisco
Aixalà Gilabert, Pere	Cerdà Colell, Ferran	Folch Mota, Francisco
Arderiu Simó, Jaime	Clotet Fermín, Francisco	Gilabert Cau, Josep
Arderiu Talarn, José	Clúa Mitjans, Ramon	Giménez Carulla, Vicente
Arderiu Talarn, Miquel	Corbella Baró, Armengol	Girós Bugat, Ramon
Arderiu Talarn, Simó	Cobella Boté, Sebastià	Gisbert Piñol, Ramon
Baiges Torrent, Ramon	Costafreda Codina, Ramón	López Tribó, Miguel
Balagueró Abadal, José	Cots Codo, Miquel	Martí Lluelles, Magdalena
Baró Sellart, Josep	Cunillera Torent, Benigno	Mayals Lluvez, Ignacio
Bodú Bote, bonifacio	Cuñat Rubio, Pedro	Melgosa Felip, Fermín
Bosch Blanch, Francesc	Darias Mayals, José	Mir Garriga, Enrique
Caba Feliciano	Escoda Josa, Amadeo	Mitjans Escolà, Miquel
Canes Felip, Jaume	Escoda Josa, Miguel	Mitjans Escolà, Sebastià
Canes Preta, Sebastián	Escolà Navés, Francisco	Mitjans Solé, Ermengol
Carres Botes, Alejo	Escue Ribera, Damián	Moncasi Clúa, Jaume
Carres Pascual, Sebastián	Esquerda Simó, José	Moncasi Clúa, Josep
Casol Molins, Salvador	Estruch Antoni	Monraba Niubó, Jaume
Castellà Balagueró, Pedro	Fabregat Tarragó, Aleix	Monraba Niubó, Joan
Castelló Cerdà, Remigi	Fabregat Valls, Josep	Monraba Salvia, Juan
Cau Salvia, Narcís	Felip Corbella, Joan	Mota Nada, Salvio

40) MIR, COSTS, i MOLINS, 2017, pàg.765

41) MIR, COSTS, i MOLINS, 2017, pàg. 770 i 771

Mota Pereta Ramón
Navés Gilabert, Juan
Navés Salvia, Ramón
Navés Serrano, Agueda
Niubé Sabaté, Jaume
Palau Botet, Emilio
Palou Vilaplana, Juan
Pascual Adrià, José
Pascual Adrià, Ramón
Pascual Oms, Adolfo

Pera Campi, Luis
Pera Soler, Jaime
Pereta Escule, Ramon
Pereta Navés, Carmen
Pinies Pampol, Eugenio
Pla Cervera, Pedro
Pla Mota, José
Prats Canes, José
Pratss Vilimelis, Jaime
Puigfel Talarn, Antonio

Puigfel Talarn, Manuel
Pujol Llagunes, Joan
Reñé Fabregat, Alejo
Reñé Pou, Isidoro
Roigé Torres, Josep
Roigé Velimelis, Josep
Ros Soler, Jaime
Rosell Baró, Jorge
Rullo Josep
Sabaté Mir, Pedro

• CASTELLNOU DE SEANA⁴²

Adern Ayguadé, Alfonso
Adern Rene, Luis
Adern Sala, Ignacio
Agelet Tornas, Pedro
Alamillo Alamillo, Alfonso
Baiget Tiell, Andrés
Balauer Carrera, Francisco
Balaguer Llobet, Jaime
Bastons Balaguer, Antonio
Batlle Niubé, Ramon
Casbestany Ayats, David
Cabestany Riera, Juan

Castañé Forn, Francisco
Castañé Forn, Ignacio
Castañé Sobrevals, Jaime
Duran Gené, Pedro
Flotats Porta, Jaime
Galitó Niubó, Francesc
Gorgues Carrera, Eugenio
Greoles Carulla, Josep
Marbà Roca, José
Mas Valls, Antonio
Masip Piñol, Teresa
Mateu Mateu, Juan

Mateu Mateu, Mateo
Mir Jovells, Raimunda
Pons Valls, Antonio
Prats Castro, Tomás
Pubill Niubó, Juan
Pubill Pubill, Joan
Riera Galitó, Ramón
Salla Llanes, Francisco
Salla Niubó, José
Tarruella Valls, José
Tarruella Valls, Ramón

• FONDARELLA⁴³

Balash Solé, Joan
Bertran Batalle, Joan
Bertrán Batlle, Francisco
Duran Boix, María Antonia
Huguet Capell, Jaime
Miró Inglés, Tiberio
Montserrat Domingo, Ramón
Montserrat Galitó, Josep
Planes Instal, Adela

Reñé Altisent, José
Ripoll Solé, Domingo
Ripoll Solé, José
Ripoll Torres, Aleix
Ripoll Torres, Domènec
Ripoll Torres, Ferran
Serentill Pedrós, José
Serentill Vidal, Francisco
Serra Anglarill, Ricardo

Serra Freixenet, Hermenegildo
Serra Llovera, Buenaventura
Simó Espart, José
Simó Espart, Narcís
Solé Felip, Ramón
Solé Rius, Felipe
Vidal Minguell, Rosa
Vidal Torrens, Lluís

42) MIR, COSTS, i MOLINS, 2017, pàg. 782 i 783

43) MIR, COSTS, i MOLINS, 2017, pàg. 800 i 801

• GOLMÉS⁴⁴

Arbós Villobí, Francisco
Arnaldo Arnaldo, Eulàlia
Calderó Navarra, Francisca
Graus Mora, Manuel
Llovera Vendrell, Ramón
Mata Vilalta, Isidor

Mayoral Andrés, José
Oriola Ortiz, Eudaldo
Oriola Ortiz, Jaime
Palau Canela, Antoni
Reynal Pijoan, José
Roig Canela, Ramón

Segura Pijoan, Ramón
Sistero Vilalata, Juan
Trullols Mases, Salvador
Trullols Mata, Antonio

• IVARS D'URGELL⁴⁵

Albert Biosca, Miguel
Aldana Vinues, Pio
Anguerri Gené, Antonio
Anguerri Oromí, Lluís
Badia Gaspar, Senen
Badia Isant, José
Badia Lluelles, Juan
Badia Lluelles, Ramon
Bisa Perera, Elias
Bosch Isan, Ignacio
Bosch Minguet, Florencio
Bosch Minguet, Francesc
Caballol Viles, Juan
Carles Mora, Jaime
Civit Calbet, Juan
Civit Calbet, Ramón
Coll Pedrós, Modesto
Escabrós Badia, Pablo
Escabrós Greoles, José
Escabrós Ibadia, Domingo
Esteve Guasch, Miguel
Esteve Martí, Miguel

Farran Rubiol, Bernardino
Farran Rubiol, José
Farré Segarra, Andrés
Folch Munte, María Dolores
Font Padros, Pablo
Fortuny Visa, Sebastián
Fusté Giribet, Ramón
Giribert Regué, Àngel
Giribert Farré, Jaime
Güibas Costa, José
Guzmán Gil, Francisca
Haro Guerrero, Francisca
Huguet Torres, José
Jorba Llorach, Josefa
Jové Albert, José
Jové Regué, José
Llobet Oliva, Enrique
Llordes Colell, Ramón
Lluelles Castelló, José
Lluelles Viladot, Benjamín
Llueles Viladot, Juan
Moré Llanes, Antonio

Pedrós Isan, Ramón
Pedrós Martín, Juan
Pedrós Pedrós, Bautista
Pifarré Altisen, Miguel
Pons Calaf, Antonio
Pons Viella, Antonio
Pujades Gené, José
Ramon Segarra, Isidro
Riu Borrell, Ignacio
Riu Vilalta, Fernando
Roca Camps, Blas
Roca Domenjo, Ramón
Rubiol Mata, Rosendo
Rubiol Pallàs, Jaime
Segura Vidal, Jaime
Segura Vidal, Pedro
Serra Arqué, Antonio
Solé Farré, Ramón
Tribó Pallerola, Carmen
Verni Pifarré, Miguel
Viladot Moré, Ramón
Visa Parera, Elías

• LINYOLA⁴⁶

Altisent Coll, José
Altisent Coll, Simon
Aymerich Solé, Josep
Badia Balagueró, Salvador
Balagueró Huguet, Antonio
Berges Valltandre, María

Bilimelis Pedra, Ignacio
Bodú Butxaca, Mariano
Bonjorn Huguet, Jaime
Botigué Amorós, Jaime
Capdevila Timoneda, Pablo
Carrera Tribó, José

Cascallo Macià, Ramiro
Cava Gené, Jaime
Duart Olivé, José
Escoda Falcó, José
Escolà Caba, Miguel
Escolà Espinal, José

44) MIR, COSTS, i MOLINS, 2017, pàg. 803

45) MIR, COSTS, i MOLINS, 2017, pàg. 811 i 812

46) MIR, COSTS, i MOLINS, 2017, pàg. 818 i 819

Escolà Espinal, Juan
Escribà Bonjorn, Ramon
Fabregat Folguera, Francesc
Farré Freixenet, Julián
Finestres Gabernet, Baldomero
Finestres Sabaté, José
Gispert Martí, Juan
Gispert Martí, Romualdo
Jové Aymerich, José
Macià Sisteré, Juan
Mas Fabregat, Francisco
Mas Macià, Juan
Mas Pous, Juan
Mas Solà, Carmen
Mata Coll, José María
Mata Mas, María
Mata Torrent, José
Mata Mas, Antonio
Mestre Davan, Manuel

Moreno Muñoz, Joaquín
Musoles Casajuan, Ramón
Oriol Anguera, Antonio
Ortiz Benseny, Magín
Padulles Martí, Antonio
Palou Bellet, Matías
Palou Vilaplana, Eusebi
Palou Vilaplana, Josep
Pascual Carné, Pascual
Pedrós Balcells, José
Pedrós Fusté, José
Pedrós Fuster, Juan
Pedrós Querol, Jaume
Piquer Gené, Dolores
Planes Moset, Antonio Ramón
Poch Prat, Míguel
Prats Pedrós, María
Reig Serra, Anselmo
Roca Camps, Ramón

Roca Camps, Sebastián
Roca Piulats, Jaime
Sales Torre, Jaime
Sans Oliva, Antonio
Segura Escolà, Gaspar
Segura Escolà, Pilar
Soldevila Escudé, Ramón
Solé Coll, Juan
Solé Pujol, Francisco
Solsona Duart, Domingo
Solsona Gené, Sebastián
Solsona Llovera, Ramón
Tarragona Cucurull, Rosa
Tarragona Marva, José
Velimelis Pedra, Roque
Verges Segura, Jaime
Vila Solanich, Pere
Vilamajor Pallàs, Domingo
Vilamajor Pallàs, Marcelino

• MIRALCAMP⁴⁷

Aldomà Garreta, José
Aldomà Villabriga, Miquel
Argilés Josa, Joan
Ausbach Fito, Antonio
Balcells Segura, Jaime
Balp Bellmunt, Rosa
Balp Rius, Ramón
Balp Vilalta, Jaime
Baqué Manonellas, Josefa
Bellet Gou Francisco
Bonjorn Albareda, Jaime
Caelles Viella, Francesc
Carulla Vilalta, Ramón
Català Palanca, Jaime
Català Palanca, Luis
Claramunt Ripoll, José
Cots Font, Ramon
Cots Font, Sebastián
Dalmau Bell-lloch, Francesc
Dalmau Bell-lloch, Ramón
Dalmau Capell, Antoni
Dalmau Capell, María

Freixanet Baqué, Magdalena
Freixenet Vilaplana, Herme-
negildo
Giné Segura, Anselmo
Josa Pascual, José
Loscos Delahoz, José
Marimón Solé, Ignasi
Masot Sans, Jaime
Palanca Llompарт, Míguel
Palau Cots, Emili
Palau Cots, Francesc
Pallàs Serra, Ramón
Pallàs Vilamajó, Daniel
Pallàs Vilamajó, Juan
Pons Gaya, Jaume
Pou Baró, Magí
Rius Piró, Vicent
Roma Balp, Míguel
Roma Farré, Miquel
Rubio Solsona, Joaquín
Saball Xuclà, Joaquín
Salvia Tàpies, José

Sans Carulla, José
Sans Pérez, Magín
Sanz Argilés, José
Sanz Vilalta, Pablo
Sebe Sans, Josep M.
Sio Baró, Joan
Sio Baró, Manuel
Sio Bellmunt, Josep
Sio Safont, Josep
Solà Huguet, Josep
Solé Ibáñez, Antoni
Solé Solé, Gabriel
Solé Solé, Julián
Torres Capell, Isidre
Torres Dalmau, Ramon
Torres Fotnova, Francisco
Torres Roma, Pedro
Torres Zurita, Fabián
Torruella Closa, Josep
Vall Balp, Juan
Vilalta Berenguer, Francisco

47) MIR, COSTS, i MOLINS, 2017, pàg. 859 i 860

• **MOLLERUSSA**⁴⁸

Aguilà Balcells, Josep
Aguilar Horta, José
Albiñana Castellà, Montserrat
Aranda Marcuello, Justo
Bacells Pujol, Bautista
Baró Pané, Magín
Berga Masio, Fernando
Besora Baiges, Jaime
Besora Baiges, Juan
Bosch Pons, José
Buesa Ballarín, Félix
Burgués Bernat, Manuel
Cantó Navau, Francisco
Capdevila Tolosa, Andrés
Capell Piró, Mateo
Capell Vilamajó, José
Castellsagué Pujol, Felipe
Cirera Caballol, Juana
Cirera Torné Sacundino
Codina Querol, Francisco
Cuadrat Ribes, Juan
Dalmases Roig, José
Edo Espasa, Carolina
Escolà Chincho, Jaime
Escolà Font, Domènenc
Escolà Fontanet, Candelaria
Escolà Sellart, Bartolomé
Escolà Torres, Jaume
Escolà Vilaró, Juan
Estadella Garganté, Emilio
Fabregat Ruestes, Francisco
Farrés Prats, Isidro
Felip Pagès, Josep

Felip Pedrós, José
Filella Oró, Francisco
Fontanet Carulla, José
Gabarra Nogués, Armanda
Gabarra Nogués, Josefa
Gabarra Valses, Miguel
Garlandí Bonjoch, Ramón
Gilar Batalla, Bautista
Gomà Miró, Pedro
Huesca Florensa, José
Ibars Capell, José
Isanda Graells, Ramón
Llovera Miró, Anselmo
Lluch Font, José
Martorell Angles, Pedro
Mata Casanys, Jaime
Mateu Buisán, Salvador
Montserrat Morera, Mariano
Mora Bernades, José
Motlló Gener, Barbara
Nogués Macià, Mariano
Not Fàbregas, Daniel
Novell Riera, Magín
Orobitg Giribet, Ramón
Paniello Grau, Pedro
Peraire Figuera, Ignacio
Perera Beltrán, Antonio
Piñol Mir, Francisco
Pons Llombart, Nonito
Pons Serret, Juan
Pons Serret, Luis
Pou Miró, Josep
Pujol Guardiola, Manuel

Pujol Mir, Josep
Raventós Nadal, Juan
Reñé Capdevila, Prudencio
Reñé Tarrés, Roque
Rocaspana Duart, Ramón
Roma Marro, Ramón
Salvado Tarros, Rosalia
Santaolalla Moreno, Eduardo
Sanz Noguera, Jesusa
Semente Mor, Miguel
Simó Morello, Sebastia
Solans Torres, Melchor
Solé Ripoll, Eusebio
Solsona Puig, Pedro
Soriano Monjo, José
Sumalla Guàrdia, Rosario
Tamarit Asencion, Salvador
Tassies Ardrau, Isidoro
Teixidó Simó, Jaime
Teixidó Ubach, Magdalena
Tomàs Bellmunt, Celestino
Torres Prats, León
Torres Rivera, Luis
Torres Santalucía, José
Torres Torres, Jaime
Torres Torres, Miguel
Torres Tribó, José
Torrubiano Pou, José
Viladebaix Not, Bernardo
Viladrich Sitja, Ángela
Vilalta Roma, Antonio
Vives Balagueró, Magdalena

• **EL PALAU D'ANGLESOLA**⁴⁹

Balcells Escolà, Francesc
Bergadà Serra, Joan
Blas Espinet, Felip
Boldú Miró, Josep
Calva Ustrell, Irene
Camats Rosell, Josep

Camps Guasch, Elías
Camps Puig, Jeroni
Camps Tarragona, Felip
Camps Tarragona, Jaume
Capell Miguel, José
Cervelló Mir, Antoni

Clota Areny, Joan
Domenjó Mateu, José María
Espinet Felip, Ramon
Espinet Llobera, Ramon
Ferrer Lluch, Joan
Giné Santandreu, Pedro

48) MIR, COSTS, i MOLINS, 2017, pàg. 860 i 861

49) MIR, COSTS, i MOLINS, 2017, pàg. 872

Gou Gené, Joan
Gou Pou, Manel
Guillem Torres, Josep M^a
Inglés Miquel, Josep
Martí Santandreu, Gabriel
Miró Bresolí, Fermín
Miró Gou, Jaume
Pascual Mateu, Manel
Pascual Sabaté, José
Pou Castelló, Josep
Pou Mir, Hipólito
Ramon gili, Josep
Ribera Cortasa, Jaume

• **EL POAL**⁵⁰

Aguilar Castellà, Melitón
Bonet Farré, Miquel
Buils Artigas, Ramón
Camats Sans, José María
Castañé Arderiu, Salvador
Castells Reñé, Magín
Costafreda Niubó, Enriqueta
Escolà Novell, José
Escolá Prats, José
Escolá Prats, Miquel
Espineta Miró, Dionisio
Gené Canela, Sebastián

• **SIDAMON**⁵¹

Andrés Aromi, Fulgenci
Andrés Bosch, Antoni
Andrés Bosch, Jaume
Andrés Bosch, José
Andrés Companys, Ramón
Bellet Català, Àngel
Bellet Mitjans, José
Benet Bellet, Gabriel
Benet Mayals, Ramon
Benet Mayals, Salvador
Benet Josep,
Bosch Mir, Rosa

Robles Mateo, Juan
Roma Baige, Juan
Sala Sala, Montserrat
Santaeularia Camps, Salvador
Serrano Farnell, Pablo
Sol Carulla, Salvador
Solsona Roca, Josep
Solsona Tella, Ramón
Tàpies Caseran, Isidre
Teixidó Guillem, Isidro
Teixidó Puig, Francisco
Teixidó Puig, Gaieta
Teixidó Ripoll, Carmen

Graells Reñé, Ramon
Macià Costafreda, Antonio
Macià Costafreda, Francisco
Macià Costafreda, Ramón
Monell Civit, José
Monell Civit, Juan
Montal Josa, Vicente
Montal Monzo, Pedro
Montal Pérez, Pedro
Niubó Espinet, Esteban
Pascual Civit, José
Pérez Fulla, Pedro

Capdevila Martí, Ramón
Castells Muntada, Pere
Huguet Aguilá, Melquiades
Llobera Rius, Ramón
Llovera Guiu, Ramón
Martí Reñé, José
Novell Vila, Fidel
Pedró Benet
Puig Sardaños, Agustín
Reñé Piró, Vicent
Royo Carrillo, Agustín
Segovia Lozano, Antoni

Teixidó Simó, Juan
Tomàs Dalmau, Joan
Tomàs Gabriel, Enric
Torné Pintó, Josep
Torrents Farnells, Juan
Valls Miró, Agustí
Vilagrassa Pujol, Felipe
Vilagrassa Pujol, Jacint
Vilagrassa Pujol, Josep
Villarrubi Aluja, Tomás
Xixo Mela, Teresa

Pérez Guillén, Ramona
Reñé Costafreda, Herminia
Reñé Costafreda, Lidia
Reñé Costafreda, María
Reñé Farré, Francisco
Reñé Guasch, Ambrosio
Reñé Olivart, Blas
Setó Curia, Roque
Solé Ibáñez, Francisco
Torres Bosch, Ramon

Sellart Botanch, Francesc
Setó Tella, José
Soldevila Amigo, Ramona
Solsona Tella, Isidro
Talarn Serret, Esteban
Tella Benet, Francisco
Tella Benet, Ramón
Tella Escolà, Fermí
Tella Escolà, Pedro
Tella Fauria, Francisco
Torné Mases, Pedro
Torres Soleda, Enrique

50) MIR, COSTS, i MOLINS, 2017, pàg. 875

51) MIR, COSTS, i MOLINS, 2017, pàg.905

• **TORREGROSSA**⁵²

Agulló Garrofé, Manuel	Curcó Rubio, Miguel	Portal Solsona, Pedro
Alamón Albareda, Francisco	Curcó Rubio, Ramón	Prats Safont, Francesc
Alarí Roca, Joan	Escofet Capell, Antoni	Puig Bellet, Miguel
Albareda Niubó, Ramón	Escofet Capell, Josep	Puig Boneu, Armengol
Albareda Peiró, Blas	Falguera Capdevila, Pedro	Puig Pardell, Ramon
Badia Sans, Miguel	Falguera Reig, Ponç	Puig Pardell, Teresa
Baró Piró, Pedro	Farré Brufau, Bautista	Puig Pedrol, José
Bell-lloch Setó, Josep	Farré Jové, Roberto	Puig Pedrol, Pedro
Bell-lloch Solsona, Antonia	Farré Vallès, José	Puig Vall, Ramón
Bell-lloch Solsona, Josep	Farrés Fontanet, Ramon	Puy Bonet, Francisco
Bellart Bartolo, Ant929-onio	Felip Farré, Antonio	Ramón Dejuán, José
Bellart Blanch, Gaspar	Felip Puig, Jaime	Reig Bosch, Antonio
Bellart Blanch, Miguel	Felip Simó, Alberto	Reig Bosch, Francisco
Bellart Blanch, Ramón	García Ríos, Luis	Reig Bosch, José
Bellart Capell, Antonio	Gené Pedrol, Mateo	Reig Puig, Francisco
Bellart Cots, Jaime	Gené Perera, José	Reig Puig, Jaime
Bellet Cases de Curcó, Do-	Giné Armunyol, Raimunda	Riera Codony, Trinidad
minica	Ginés Segura, Serapio	Riera Solsona, Juan
Bellet Cases, Buenaventura	Gispert Reig, Abraham	Ripoll Solsona, Andrés
Bellet Cases, José	Graells Pons, Ramón	Rubio Solsona, José
Bellmunt Espart, Felip	Guiu Cortada, José	Ruiz Serrano, Pedro
Blanch Escayola, Francisco	Huguet Florensa, Pablo	Santaularia Tarragó, María
Bordalba Reig, Ramón	Ibars Santaularia, Felipe	Segarra Reig, Salvador
Bosch Capell, Ramón	Jané Coll, María	Simó Jové, Juan
Brufau Batalla, Mateo	Llovera Pons, Isidro	Simó Reig, Rosa
Brufau Salto, Ramon	Llovera Pons, Ramon	Solé Bosch, Jaime
Brufau Solsona, Rosa	López Estrella, María	Solsona Majoral, Emilio
Capell Bellet, Eusebio	Manonelles Rué, Ramona	Solsona Majoral, Magí
Capell Bordalba, Isidro	Masa Calderó, Francisco	Solsona Martans, José
Capell Bosch, Miguel	Masa Castell, Domènec	Solsona Reig, José
Capell Brufau, Pacífico	Masana Domingo, María	Solsona Reig, Llorenç
Capell Falguera, Poncio	Masbernat Capell, Restituto	Solsona Vall, José
Capell Guiu, Serapio	Masip Bosch, Teresa	Tàpies Cau, Antonio
Capell Not, Juan	Miró Prats, Mateo	Teixidó Santaolaria, Andrés
Capell Reig, Ramón	Niubó Felip, Antonio	Trilla Bosch, Isidro
Capell Santamaria, Pere	Not Bosch, Antonio	Valls Tàsies, Ramón
Casas Arqués, Ramón	Not Reig, Antonio	Vicenc Les, Victoriano
Cases Segarra, Magdalena	Not Reig, Francesc	Vidal Brufau, Antoni
Castaño Bernaus, Fausto	Oriola Puig, David	Vigatà Simó, Antonio
Coll Català, Dolores	Palau Coll, Encarnación	Vigatà Simó, Marcel·lí
Coll Català, María	Peiró Mateu, Luis	Vilalta Berenguer, Antonio
Cortada Pedrol, Ramón	Pelegrí Solé, María	Vilalta Plana, Antonio
Cremades Cervera, Eduardo	Pons Capell, José	Vilamajó Albareda, Lorenzo
Curcó Fabregat, Roqué	Pons Solsona, Ramón	Zubiméndiz Martín, Manuel

52) MIR, COSTS, i MOLINS, 2017, pàg 929-932

• **VILA-SANA**⁵³

Alaiz de Pablo, Clara
 Balasch Cercós, José
 Balsells Ticó, Ramón
 Bonjorn Costa, José
 Bonjorn Rosell, Dolores
 Bort Vallet, Juan
 Coll Pedrós, Rosa

Guzmán Gil, José
 Martí Saball, Ramón
 Miró Armengol, José
 Palau Mayoral, Antonio
 Pascual Folguera, Eusebio
 Pascual Folguera, Serafín
 Planes Matamala, Hortensia

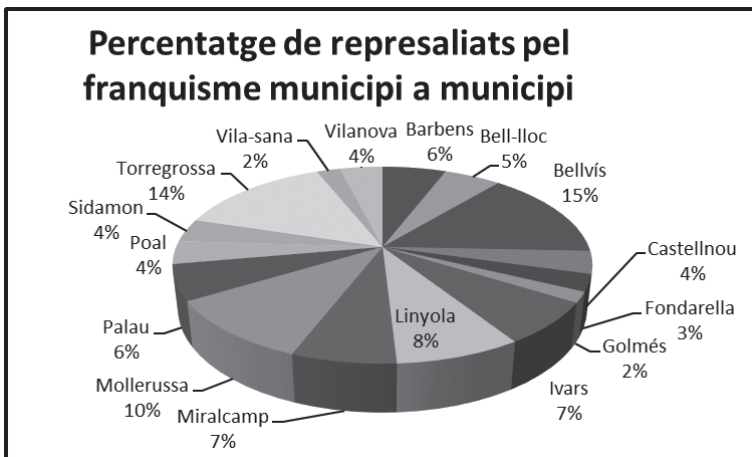
Planes Matamala, Josep
 Porta Capdevila, Francisco
 Puyalto Viu, Antoni
 Saball Mata, Martín
 Sanahuja Palau, Manuel
 Solé Navarro, Francisco

• **VILANOVA DE BELLPUIG**⁵⁴

Aiguadé Brufau, Francesc
 Aiguadé Brufau, Pedro
 Berga Palau, Fernando
 Brufau Macià, Blas
 Brufau Torres, José
 Brufau Torres, Miguel
 Brufau Tudela, Javier
 Brufau Tudela, Miguel
 Cots Cots, Ramón
 Cots Mora, Senen
 Cullerés Serra, Ramón
 Florensa Sanfeliu, Ramon
 Florensa Tudela, Manuel

Fontanet Caimons, José
 Fontova Huesca, Francisco
 Galitó Gallart, José
 Llobera Soques, Sebastián
 Marbá Roca, Simon
 Martí Giral, Teresa
 Martí Pascual, José
 Martí Pieró, José
 Niubó Tudela, Francisco
 Ortiz Oliva, Antonio
 Palau Jové, Antonio
 Piqué Hugué, José
 Piró Cots, Blas

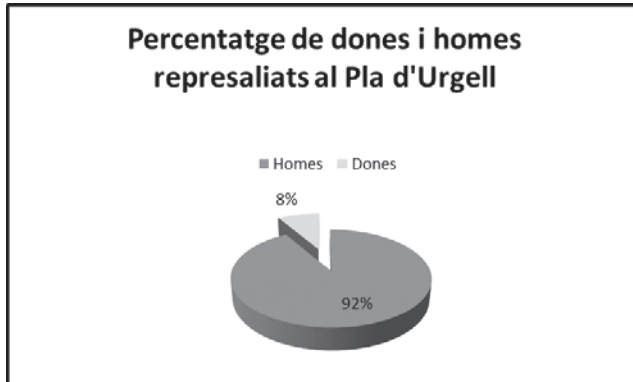
Pons Farré, Jaime
 Rivera Alegre, Rogelio
 Sanfeliu Ibos, Amador
 Sanfeliu Sanfeliu, Blas
 Segarra Estrada, Jaime
 Segarra Farré, Enrique
 Segarra Sementé, Salvador
 Segura Cabestany, David
 Sierra Macià, Josep
 Vigatà Cortat, Pedro
 Vilaró Giribert, Ramón

Extret de "Tenien nom. Víctimes de la repressió franquista a les terres de Lleida (1938-1963). Conxita Mir, Albert Rafael Cots i Gabriel Ramon Molins.

53) MIR, COSTS, i MOLINS, 2017, pàg 947

54) MIR, COSTS, i MOLINS, 2017, pàg 949

Extret de "Tenien nom. Víctimes de la repressió franquista a les terres de Lleida (1938-1963). Conxita Mir, Albert Rafael Cots i Gabriel Ramon Molins

Gent del Pla d'Urgell traslladats al Valle de los caídos⁵⁵

<u>Poblacions</u>	<u>Nombre de persones</u>
Bell-lloc d'Urgell	1
Ivars d'Urgell	1
Mollerussa	3
Sidamon	1
Vila-sana	1

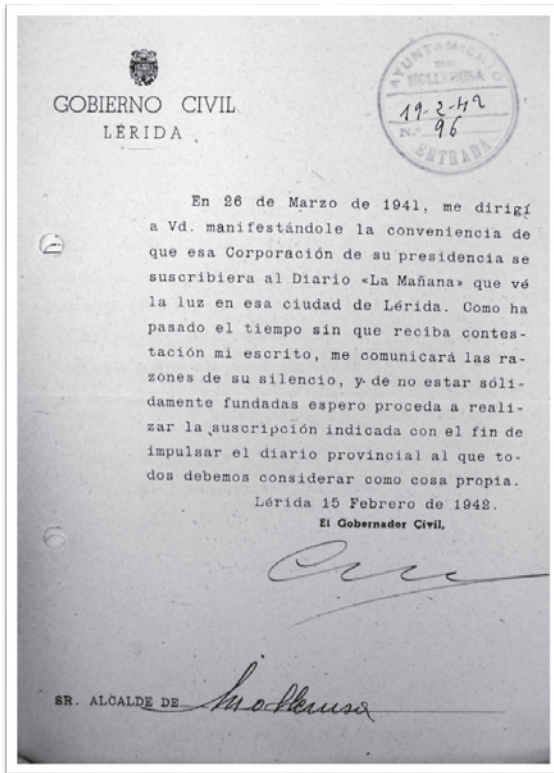
MITJANS DE DIFUSIÓ DEL FRANQUISME AL PLA D'URGELL

Tots els règims totalitaris, tant els de dretes com els d'esquerres, han tingut uns mitjans de difusió a través dels quals han adoctrinat la població sobre els seus principis, creences, justificacions dels seus actes per execrables que fossin, i també els seus silencis, sobre els temps o persones que no els convenien. Així doncs el Franquisme no va ser una excepció, i va actuar a través diferents nivells geogràfics, també en el local i comarcal, no va ser excepció el Pla d'Urgell. Si tenim en compte l'època, els mitjans eren força més escassos en comparació amb l'actualitat: no existia la televisió, la ràdio era més pròpia de locals recreatius i el que estava més estès era la premsa. Bàsicament existien dos mitjans franquistes que eren:

Pregonero

Era la primera publicació que va aparèixer a Mollerussa durant la dictadura franquista, i que exposava de forma òbvia els principis de la dictadura, com ara

55) Conxita MIR, Aida GARRÓS i Gabriel Ramon MOLINS. *Vestigis, memòries i símbols a les comarques de Lleida 1931-2014*. Col·lecció d'Estudis Locals Lo Plançó núm. 14. Edita Fonoll, Juneda 2014. Versió en pdf pàg. 97-99

*Aquí hom pot veure un ofici, en què el governador civil de Lleida exigeix, per segon cop la subscripció de l'Ajuntament de Mollerussa al diari "La Mañana".
(Arxiu Municipal de Mollerussa. Correspondència Govern Civil 1940-1947. 196)*

el nacionalisme espanyol, l'anti-catalanisme i antieuropeisme. En la portada del primer número es pot llegir una dedicatòria: "A Francisco Franco Caudillo de España." I l'article era "Para Tí" i ve a dir: "Para tí: camarada, amigo o lector" i acaba amb frases com "*¡Viva Franco! ¡Arriba España!*" El primer número va aparèixer el 1947 i l'edició era feta amb màquina d'escriure, i la impressió amb ciclostil i tenia sis pàgines."⁵⁶

La Mañana

Diari en castellà d'àmbit provincial. Va ser fundat el 20 de desembre de 1938, després de l'ocupació franquista de Lleida. Va ser editat per "Prensa del Movimiento" fins el 1976. Després se'n va fer càrrec l'Estat fins el 1984, que va plegar, i va reaparèixer el 1985. Va ser l'únic diari de la comarca del Segrià, fins que va sortir *Diario de Lérida* (el 15 de maig de 1966).⁵⁷

56) Miquel ÀNGEL CULLERÉS. 1896-1996. *Cent anys de premsa periòdica a Mollerussa*, pàg. 95. Impremta Saladrígues, Bellpuig 1998

57) <http://www.enciclopedia catalana edició electrònica de Enciclopèdia Catalana>

Gent del Pla d'Urgell que van morir en hospitals de Lleida acabada la guerra⁵⁸

Nom	Procedència	Cos	Condicció	Hospital	Lloc enterrament	Data mort
<i>Castellseguer Cantó, Antonio</i>	Mollerussa	-	paísà	Hospital mòbil exèrcit del nord	Lleida	03/02/1939
<i>Coll Estadella, Manuel</i>	Ivars d'Urgell	-	paísà	Hospital mòbil exèrcit del nord	Lleida	27/02/1939
<i>Folguera Bararat, Jaime</i>	Bell-lloc d'Urgell	Bón. Cazad. Montaña Cataluña 4 Cía. E. E.	soldat	Hospital militar de Lleida	Lleida	29/08/1946
<i>Gralls Ribalta, José</i>	El Poal	-	presoner	Hospital mòbil de l'exèrcit nord	Lleida	01/04/1939
<i>Martín Teulé, José</i>	Mollerussa	45a Cía. Automóviles	Soldat	Hospital militar de Lleida	Lleida	01/12/1942
<i>Munt Fusté, Isidro</i>	Mollerussa	-	paísà	Hospital mòbil Exèrcit del nord	Lleida	20/02/1939
<i>Reñé Angueril, Francisco</i>	Sidamon	Policía tráfico	polícia	Hospital militar de Lleida	Lleida	29/06/1955
<i>Riba Cisqueña, José</i>	Vila-sana	-	presoner	-	Desconegut	-

Les condicions adverses, tant de combatents com civils, com per exemple els esforços excessius, la fatiga, el fred, la calor, la mala alimentació i la manca dels mínims d'higiene, van afavorir l'extensió d'algunes malalties, sobretot pulmonia, tifus, disenteria, o paludisme. També cal recordar la congelació i els atacs de bogeria produïts pels bombardejos.⁵⁹ Això és el que hom pot veure en l'anterior quadre.

58) Morts als hospitals de Lleida. Dins de Memorial Democràtic. UdL Servei d' Història, Documentació i Patrimoni. Departament d'Història. Morts de la Guerra Civil i de la repressió franquista a les terres de Lleida. Extret de l'enllaç: <http://webserveis5.udl.es/gcivil/combatents.php>

59) Gemma TRIBÓ, Carmen SIERRA, Anna BASTIDA. *Guerra Civil a Catalunya. Veus dels sense nom*. Eumo Editorial, Vic. 2007. Generalitat de Catalunya. Memorial Democràtic. Pàg. 155

Gent del Pla d'Urgell que van morir per la Repressió Franquista⁶⁰

Nom	Municipi	Data Execució	Lloc execució	Edat	Militància	Observacions
Albareda Niubó, Ramon	Torregrossa	27/02/1940	Lleida	Desc.	PSUC	
Andrés Companys, Ramon	Sidamon	16/10/1939	Lleida Seminari vell	Desc.	Desc.	
Bellart Blanch, Ramon	Torregrossa	09/10/1941	Lleida	Desc.	PSUC	
Bellmunt Espart, Felip	Torregrossa	17/05/1939	Lleida	Desc.	PSUC	
Bellmunt Roure, Pere	Bell-lloc	29/07/1940	Lleida	Desc.	ERC	
Brufau Batalla, Mateu	Torregrossa	16/02/1940	Lleida	Desc.	PSUC	
Brufau Saltó, Ramon	Torregrossa	16/01/1940	Lleida	Desc.	PSUC	
Burgués Bernat, Manuel	Mollerussa	22/06/1939	Lleida presó provincial	Desc.	Desc.	
Capell Bosch, Miquel	Torregrossa	18/11/1941	Lleida	Desc.	POUM	
Castaño Bernaus, Fausto	Torregrossa	26/05/1941	Lleida	38	Desc.	Segons Solé i Sabatè va néixer a Salices del Claico
Curcó Rubió, Ramon	Torregrossa	17/05/1939	Lleida	Desc.	PSCU	
Duran Gené, Pere	Castellnou de Seana	28/07/1939	Lleida	Desc.	Desc.	
Escabrós Greoles, Josep	Ivars d'Urgell	09/03/1941	Lleida Seminari Vell	Desc.	Desc.	D'altres fonts diuen que va morir el 11/03/1941

60) "Morts de la Guerra Civil i de la repressió franquista a les terres de Lleida" apartat "Repressió Franquista" extret de l'enllaç http://webserveis5.udl.es/gcivil/rep_franquista.php Memorial democràtic. UdL Servei d'Història, Documentació i Patrimoni Departament d'Història

Nom	Municipi	Data Execució	Lloc execució	Edat	Militància	Observacions
Escolà Torres, Jaume	Mollerussa	03/04/1945	Lleida Presó provincial	Desc.	Desc.	
Farré Vallès, Josep	Torregrossa	29/11/1939	Lleida	Desc.	Desc.	Segons Solé Sabaté procedia de les Borges Blanques
Farrés Fontanet, Ramon	Torregrossa	29/11/1939	Lleida	Desc.	ERC Secretari del comitè	El primer cognom apareix diferent en d'altres fonts
Ginés Segura, Serafi	Torregrossa	21/05/1940	Lleida	Desc.	PSUC (Alcalde de Guerra)	
Huguet Florensa, Pau	Torregrossa	03/08/1940		Desc.	PSUC	
Ibars Capell, Josep	Mollerussa	28/07/1939	Lleida	Desc.	Desc.	
Masés Visa, Josep	Golmés	29/03/1939	Lleida	Desc.	ERC	
Miró Prats, Mateu	Torregrossa	21/05/1940	Lleida	Desc.	PSUC	
Navés Salvia, Ramon	Bellvis	23/12/1940	Lleida	Desc.	ERC (secretari del comitè)	
Niubó Tudela, Francesc	Vilanova de Bellpuig	01/06/1939	Lleida	Desc.	ERC membre del comitè	
Palou Cots, Francesc	Miralcamp	21/05/1940	Lleida	Desc.	ERC (alcalde de guerra)	
Paniello Grau, Pere	Mollerussa	17/08/1940	Lleida Hospital	Desc.	Desc.	
Pla Mota, Josep	Bellvis	06/08/1940	Lleida	Desc.	Desc.	

Nom	Municipi	Data Execució	Lloc execució	Edat	Militància	Observacions
Prats Pedró, Jaume	Palau d'Anglesola, El	05/09/1939	Lleida	Desc.	ERC	
Pujol Mir, Josep	Mollerussa	08/07/1943	Lleida	Desc.	Desc.	
Rubió Solsona, Josep	Torregrossa	21/05/1940	Lleida	Desc.	PSUC	
Sol Carulla, Salvador	Palau d'Anglesola, El	17/05/1939	Lleida	Desc.	ERC	
Solé Manzana, Francesc	Bellví	07/05/1941	Lleida	Desc.	POUM	
Solé Solé, Gabriel	Miralcamp	18/08/1939	Lleida	Desc.	ERC	
Solsona Martrans, Josep	Torregrossa	17/05/1939	Lleida	Desc.	CNT-FAI	
Teixidó Santolaria, Andreu	Torregrossa	03/08/1940	Lleida	Desc.	PSUC	
Tella Fauri, Francesc	Sidamon	15/01/1941	Lleida Seminari Vell	Desc.	Desc.	
Vila Solanich, Pere	Linyola	28/07/1939	Lleida	Desc.	PSUC	Altres fonts diuen que procedeix de Lleida
Visa Espinet, Ramon	Bellví	10/03/1943	Lleida	Desc.	POUM alcalde de guerra	

FALANGE: UN ESTRÍ DE LA REPRESSIÓ

FET y de las JONS (acrònim de Falange Española Tradicionalista), va ser creat el 19 d'abril de 1935, a través de la integració forçada dels dos partits polítics que més efectius havien aportat a l'aixecament militar del 18 de juliol de 1936, “Falange Española de las JONS” i “Comunión Tradicionalista”. El nou partit va adoptar el programa ideològic de la Falange, i va ser concebut com un instrument totalitari al servei de l'estat, que prenia per models els partits feixistes europeus.⁶¹

61) Josep GELONCH. “FET y de las JONS en el món rural català de la postguerra”, dins de *Sigle XX Revista catalana de història*, 5 (2012b), pàg. 85-114, pàg. 85.

Falange va ser una eina més en la maquinària repressiva i de control social franquista, durant la postguerra, a través de les delegacions d'informació i investigació i la seva xarxa de col·laboradors. La tasca de Falange va ser eficient i substancial i la Dictadura va utilitzar Falange, com a complement a les forces d'ordre públic. A més, la impregnació de l'estil i la retòrica falangistes, en els modes polítics del règim (desfilades, culte als caiguts, culte a la figura de Franco etc.). Si en els anteriors aspectes Falange va triomfar, no va fer el mateix a l'intentar monopolitzar el poder polític en els nivells estatal, provincial i local, escàs èxit del seu projecte mobilitzador de la societat, en què va obtenir resultats menys satisfactoris.⁶²

Els homes de Falange tenien fama d'aprofitats i arribistes que ocupaven càrrecs només en benefici propi, i tenien molt a veure amb la repressió. Amb la unificació de càrrecs d'alcalde i cap local de Falange, el Falangisme va anar perdent pes, i moltes prefectures falangistes van acabar sent un apèndix d'aquell alcalde o qualsevol altre càrrec. Les comarques lleidatanes tenien 9.471 afiliats a Falange.⁶³

Centúries de grups de Falanges Juveniles al pla d'Urgell el 1945⁶⁴

<u>Localitat</u>	<u>Nom</u>
Torregrossa	San Roque
Mollerussa	San Isidro

Centúries de les Falanges juveniles de Franco al pla d'Urgell el gener de 1946⁶⁵

<u>Municipi</u>	<u>Nom</u>	<u>Grup edat</u>
Mollerussa	san Isidro	(no consta)
Torregrossa	san Roque	(no consta)
Bellví	en formació	(no consta)
Sidamon	en formació	(no consta)

62) Josep GELONCH, 2012b, pàg. 112

63) Josep CLARA. *La darrera mobilització del falangisme tarraconès. L'exemple de la Conca de Barberà*. Edició digital del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, pàg. 155

64) GELONCH, 2012a, pàg. 415

65) GELONCH, 2012a, pàg. 419

Relació de prefectures i caps locals de FET y de las JONS al Pla d'Urgell el 1943⁶⁶

Municipi	Partit judicial	Nom i cognoms
Barbens	Balaguer	J.M. Huguet Cucurull
Bellví	Balaguer	Alfredo Fàbregas Bragós
Ivars d'Urgell	Balaguer	Jacinto Solé Gili
Linyola	Balaguer	Juan Camarasa Camarasa
Poal	Balaguer	Luis Gené Fusté
Torregrossa	Borges Blanques	Jaime Campmajó
Vilanova de Bellpuig	Cervera	Buenaventura Penellas Bonet
Bell-lloc	Lleida	Ramón Aiguabella Mestres
Castellnou de Seana	Lleida	Ramón Segarra Ribalta
Fondarella	Lleida	José Vilalta Espart
Golmés	Lleida	Francisco Caseny Barba
Miralcamp	Lleida	Manuel Solá Pou
Mollerussa	Lleida	Manuel Solá Pou (el mateix que l'anterior)
Palau d'Anglesola	Lleida	Emilio Tribó Montserrat
Sidamon	Lleida	José Llanes Tribó

PAS DE FRANCO PER MOLLERUSSA: ENALTIMENT DEL DICTADOR

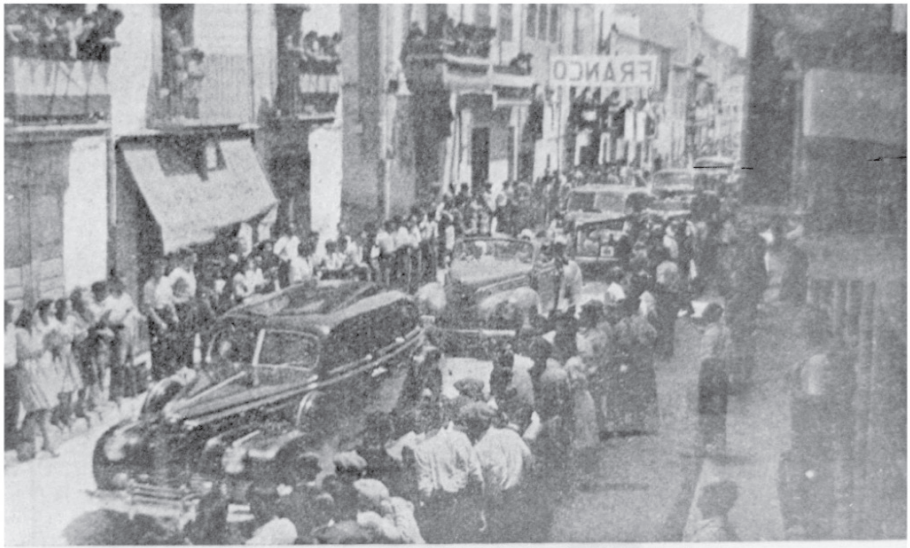
La primera visita oficial de Franco a Lleida, el 30 de gener de 1942 va ser l'ocasió de mobilitzar les masses. Va ser la primera visita oficial del dictador després de la fi de la Guerra Civil, coincidint amb el tercer aniversari de l'entrada de les tropes franquistes a Barcelona. Durant quatre dies, el dictador va visitar les quatre capitals catalanes, i d'altres ciutats barcelonines, amb una massa enfervorida que l'aclamava.⁶⁷

Franco va ser rebut per les autoritats provincials i locals a límits de la província, va passar, per exemple, per municipis com Borges Blanques o Juneda, on se li havia erigit arcades triomfals amb inscripcions de benvinguda.⁶⁸ Mollerussa no va ser una excepció, i el 30 de gener de 1942, mentre el dictador realitzava la seva primera visita oficial a la ciutat de Lleida, i per aquest motiu la *Jefatura Local del Movimiento* de Mollerussa convocava els mollerussencs, perquè es sumessin a l'acte – per dir-ho d'una manera amable- i diu així:

66) GELONCH, 2012a, pàg. 697-698-699-700 i 701

67) GELONCH, 2012a, pàg. 210

68) GELONCH, 2012a, pàg.211

Paso de S. S. el Generalísimo Franco por Mollerusa

Fotografía del vehicle – i dels vehicles del seguici- del dictador Franco al seu pas per Mollerussa el 30 de gener de 1942. Hom pot observar la multitud que aclamava el dictador i les banderes espanyoles als balcons

“Saludo a Franco. ¡Arriba España!. Falange Española Tradicionalista y de las JONS. Jefatura Local de Mollerua.

El próximo día 30 nuestro invicto Caudillo Franco llegará a Lérida para dispensarnos el honor de tributarle el homenaje de nuestra gratitud y adhesión (...)

En particular a tí, Camarada, te ordeno que dicho día estés dispuesto a salir de Mollerusa con el tren especial que saldrá las 13 y las 14 horas (...)

Los afiliados que trabajen en cualquier empresa, no obstante el desplazamiento, cobrarán igualmente de las mismas los jornales que devengarían en caso de trabajar. (...)

De no recibir nueva orden en contrario, todos los camaradas quedo e relaciono a continuación se presentarán debidamente uniformados, en la estación el próximo día 30 a las 13 horas en punto. (...)

Con objeto de que yo tenga la seguridad de que has recibido en mano la presente orden firmarás el acuse de recibo que va al pie.

Por Dios, España y su Revolución Nacional Sindicalista.

Mollerusa, 26 de enero de 1942.- EL JEFE LOCAL.- Firmado: Manuel Solá....”

Arc efímer, erigit en homenatge al dictador Franco. Concretament el de la societat canal de Urgel al carrer Ferrer i Busquets. A la vista esquerra i més endavant l'edifici de la "Casa Canal"

El 31 de maig de 1947, el dictador Francisco Franco va passar per Mollerussa quan anava de pas cap a Lleida. Es van aixecar quatre arcs, a manera d'homenatge. Però en realitat el dictador va passar amb el seu vehicle a 80 km/h. per dins de la població sense importar-li res.⁶⁹ Per tot arreu hi havia el nom i dedicatòria de l'estil: "La industria y el comercio de Mollerussa por Franco", "La Hermandad de sindical de labradores POR FRANCO", d'altres no tenien un protagonista precís com: "MOLLERUSA SALUDA al CAUDILLO"

I el pitjor és que la construcció d'aquests arcs van suposar un cost excessiu per a l'economia mollerussenca i en la sessió del 12/06/1947 es va dir: "*quedan pendientes de resolución.*"⁷⁰

69) Miquel POLO. *Mollerussa, de poble a ciutat 1939-1988*. Ajuntament de Mollerussa, 1995, pàg. 60

70) POLO, 1995, pàg. 60

Un altre arc en honor del dictador. Al fons, cartell de desviació a Borges Blanques (Axiu Teresa Cuberes d.e.p.)